

Errol. Josefa Škvoreckého Život první, 1924–1969

Michal Příbáň

Host, Brno 2024

„Spisovatelským řemeslem je mluvit pravdu, pravil prý kdysi Hemingway, a Josef ctil nejen svého nejoblíbenějšího autora, ale i jeho krédo. Jenže co vlastně je ona literární pravda? Může spisovatel psát o světě, jaký je? Zřejmě nikoli; psát může o světě, jaký vidí. Jen o něm totiž může podat ‚pravdivou‘ zprávu, přičemž měřítkem pravdy není než jeho svědomí.“ Tahle slova o literární tvorbě jsou ostrá jako japonský nůž XinZuo, ne všichni se jimi řídí (více se za ně schovávají), nicméně v této chvíli je podstatnější, kdo je onen jmenovaný Josef.

Záliba v Hemingwayovi někomu napoví; jde samozřejmě o Josefa Škvoreckého (1924–2012), spisovatele, esejistu, publicistu, překladatele, scenáristu, nakladatele a pedagoga. A ještě v tom výčtu chybí jeho etapa text-appealová (což lze považovat ze předchůdce stand-upů), výkony komentátorské či literárněvědné.

Co ten člověk toho stihl! Bez počítačů a mobilů. Takový si zaslouží pořádný životopis, ne nějaké slátané čtení spíchnuté za pár měsíců. Literární vědec (a také spisovatel) Michal Příbáň (1966) je Škvoreckým fascinován dlouhou dobu, delší dobu je členem editiční rady Spisů Josefa Škvoreckého, včetně editace několika svazků, má za sebou několik knih o českém samizdatu a exilových vydavatelích a vydavatelstvích (například *Český literární samizdat 1949–1989*, 2018). První díl Škvoreckého biografie *Errol. Josefa Škvoreckého život první, 1924–1969* končí odjezdem man-

želů Škvoreckých do Toronta na konci ledna devětašedesátého roku; tehdy ještě s přesvědčením, že se vrátí (vrátili se až za více než dvacet let).

Každá osobnost hodna životopisu – což je zajisté směšná věta, když dvacetiletí „entertaineri“ (slovo, které Škvorecký rád používal) mají už za sebou několik životopisů – by si takhle fundovaný text o sobě zajisté přála. Velice vyvážený popis soukromého života, všech tvůrčích snah, kulturně společenské situace v ČS(S)R, scénářů a taktik při konfrontaci se státní kulturní politikou a různě postavenými a zaměřenými jednotlivci. Kniha samozřejmě obsahuje i různé aféry a situace, nikdy však v bulvárním podání (i když ideologické uvolnění v šedesátých letech bylo dynamem pro poklesky všeho druhu). Když Příbáň potřebuje uvést více variant, vysvětlit nějaké pozadí či uvést osobní názor, je tento text sázen v užším odstavci. Na více než sedmi stovkách stránek jsou průběžně poznámky, množství fotografií, kreseb, dokladů, na konci pak seznam základní literatury, popisky vyobrazení a rejstřík. Ideální výbava jak pro „obyčejné“ čtenáře, tak pro studenty či badatele.

Objevné jsou především partie z let 1945–1960, kdy to všechno začalo, třeba postava Marie Štichové, pro Škvoreckého zcela osudové ženy (spolužačky z univerzity), která byla v dosloveh či rejstřících autorových knih ve spisech důsledně „opomenuta“. Řekněme to bez servitků: Zdena Salivarová-Škvorecká ji neměla ráda.

Josef Škvorecký nikdy nebyl revolucionář, nepronášel plamenné projevy, patřil svými rodinnými zkušenostmi a anglofilskou orientací ke světu, který pomalu zanikal. I o tom je tahle kniha. Nejdřív musíte mít co nabídnout, a pak je na vás, zda vás první neúspěch odradí. Tohle zvládal. Uměl a většinou i uspěl. Neobyčejný život...

Jakub Šofar